

Underhållande lärobok i kvinnligt ledarskap

Barbro Dahlbom-Hall.
Lära kvinnor chefa män. 152
sidor. Stockholm: Natur och
Kultur, 1996. Pris ca 210 kr.
ISBN 91-27-04333-9.

*Recensent: docent Berit
Calissendorff, chefsöverlä-
kare, S:t Eriks ögonsjukhus,
Stockholm.*

Som vanligt är Barbro Dahlbom-Hall mycket underhållande och lättläst. Hennes senaste bok »Lära kvinnor chefa män» är delvis en annan vinkling av teman som behandlats i tidigare böcker. Huvudbudskapet i boken är att kvinnor ska skapa sin egen kvinnliga chefsroll – inte bara falla in i den traditionellt manliga. En kvinna med manliga chefsfaser blir varken accepterad av det egna eller det motsatta könet. Som författaren påpekar vänder sig boken inte mot män utan försöker skapa förståelse för könets olika sätt att »chefa». Många kvinnor kommer att finna att »just så här är det». Författarinnan försöker i boken inte bara ge förklaring till och förståelse för spel och spelregler som gäller utan också samtidigt ge vägledning om hur man kan finna lösningar.

Rädda för att dominera

En lärobok riskerar att bli torr beskrivning och uppräddande av fakta men här kryddas allt med roliga citat och dramatiska liknelser. »Kvinnors rädsla för dominans yttrar sig i att även om de är 100-procentigt säkra på en sak så låter det som om de bara vore säkra till 55 procent. När männen är säkra till 55 procent så låter det som om de vore säkra till 100 procent.» Eller som illustration till kvinnors rädsla att »ta för sig»: Många kvinnor sitter och väntar på att bli uppbyggda till dans. »Men då bjuds de ju upp av män och tvingas dansa både baklänges och motsols – mot sin egen kraft.»

Skårskådar maktspellet

Boken vänder sig i första hand till kvinnor. Den försöker få kvinnorna att inse sin egen styrka och agera utifrån den. Eftersom boken också försöker lära oss att se makten och spe-

NYA BÖCKER

let kring makten – hur olika det yttrar sig beroende på kön – har säkert många män också nytta och glädje av att läsa den, om de kan undvika att bli provocerade och härigenom avfärdade boken som »kvinno-larv». •

Informativt om kärlikirurgiska komplikationer

Bruce Campbell, ed. **Complications in arterial surgery. A practical approach to management.** 220 sidor. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1996. Pris £ 50. ISBN 0-7506-0568-5.

*Recensent: professor Da-
vid Bergqvist, institutionen för
kirurgi, Akademiska sjukhu-
set, Uppsala.*

Till de stora utmaningarna inom kärlikirurgin hör omhändertagandet av komplikationer, och i den mån behandlingen är operativ rör det sig ofta om tekniskt krävande och svår-bemästrade kirurgiska ingrepp. Läroböcker som specifikt behandlar komplikationer är få, även om man kan tillgodogöra sig en hel del information i kärlikirurgiska läroböcker över huvud taget.

Lättläst i brittisk ton

Från amerikanskt håll har sedan ett antal år Bernhards

och Townes »Complications in vascular surgery» funnits, med sin senaste upplaga 1991. Det är därför med intresse och nyfikenhet man läser en ny bok på området, nämligen den av Bruce Campbell redigerade »Complications in arterial surgery. A practical approach to management». Bruce Campbell är kärll- och allmänskirurg i Exeter, och han har i detta komplicationsprojekt samlat omkring sig 18 brittiska kärlikirurger.

Det har blivit en bok skriven med hög kompetens och mes-tadels på ett mycket bra sätt. Boken är indelad i tre huvudavdelningar: allmänna komplikationer, komplikationer efter specifika procedurer och akut ischemi/amputation. Boken är lättläst men samtidigt informationsrik och bitvis mycket brittisk i personliga kommentarer och formuleringar. Den lämpar sig bäst för kärlikirurger i början av sin karriär och för allmänskirurger som ju kan stöta på framför allt de sena komplikationerna i olika sammanhang, inte minst akut. Boken kan rekommenderas till dessa kategorier och bör finnas bland kirurgklinikernas referenslitteratur.

Varierande kvalitet

Som så ofta när det gäller böcker av flera författare är struktur och uppläggning av de olika kapitlen varierande. Det är ju alltid en fråga om hur långt en redaktör skall sträcka sig i strävan efter enhetlighet. Emellertid är det inte särskilt många onödiga upprepningar. Vissa kapitel handlar mer om primäråtgärder än om själva komplikationerna (tex kapitlen om mesenterieell konstruktion och kärltrauma).

Illustrationsmaterialet är ganska ojämnt och litet osystematiskt. Det är inte helt lätt att förstå vad som legat bakom urvalet alla gånger, och det är ibland svårt att se vad författarna vill få fram med en speciell illustration. I kärlskadekapitlet finns tex en röntgenbild av halsen på en patient med en kniv instucken, och i bildtexten står det noterat att »Despite the dramatic appearance there was no major vascular injury».

Två kapitel avviker från gängse komplikationsbeskrivningar i textböcker. Båda är skrivna av Bruce Campbell själv. Det första handlar om riskbedömningar och hur man

handskas med risksituationer inom kärlikirurgi och ger också kortfattat medikolegala aspekter på komplikationer.

Tänkvärt om analyserande läsmetod

Det andra kapitlet handlar om hur man kritiskt skall läsa publikationer där komplikationer beskrivs och vilka principiella möjligheter som finns att »förbättra data» – medvetna och omedvetna.

Detta sätt att närma sig artiklar gäller förstås inte bara komplikationer och inte heller bara kärlikirurgiska problem. Detta analytiska tillvägagångssätt kallades nyligen för »Campbellization» av John Wolfe, en av medarbetarna i boken. Båda dessa kapitel är mycket läs- och tänkvärda, och boken som helhet kan som nämnts ovan rekommenderas. •

Metodbok för kvalitativ medicinsk forskning

Nicholas Mays, Catherine Pope, eds. **Qualitative research in health care.** 79 sidor. London: BMJ Publishing Group, 1996. ISBN 0-7279-1013-2.

*Recensent: professor Ger-
ry Larsson, centrum för folk-
hälsoforskning, Landstingshu-
set, Karlstad.*

Nicholas Mays, King's Fund Policy Institute, London, och Catherine Pope, University of Leicester, är redaktörer för en nyutkommen bok om kvalitativ forskning. Boken heter »Qualitative research in health care» och är utgiven av British Medical Journal Publishing Group. Innehållet utgörs av sju fristående kapitel och ett appendix, vilka samtliga tidigare publicerats som enskilda artiklar i British Medical Journal.

Pedagogiskt välgjord

Boken har ett attraktivt format. Den är kort (79 sidor), välgjord ur pedagogisk synvinkel och skriven i en saklig stil. I de två inledande uppsatserna, liksom i appendixet, diskuteras den kvalitativa forskningens plats inom medicinsk forskning och dess vetenskapliga

värde. De övriga fem uppsatserna avhandlar följande områden: observationsmetoder, kvalitativa intervjuer, fokusgrupper, konsensusmetoder samt fallstudier.

Handfasta råd

Ett centralt drag i presentationen av kvalitativ forskning och dess värde är att kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder ger svar på olika typer av frågor. Därmed ger de i kombination ofta en bättre förståelse av och förklaring till det som studeras än endera typen av metodik ger isolerad. Handfasta råd ges för hur man kan förbättra reliabiliteten vid kvalitativ forskning i samband med urval av undersökningsdeltagare och tolkning av intervjuvar. Allmänna råd ges också om hur man kritiskt skall värdera kvalitativa arbeten. Anslaget i de fem kapitel som presenterar olika kvalitativa metoder är handlingsinriktat – gör så här.

Utmärkt som introduktionsbok

Boken borde vara utmärkt som introduktion av kvalitativ forskning för läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal. Samtliga exempel i boken är hämtade ur hälso- och sjukvårdsforskning, vilket höjer läsvärdet. Boken innehåller inte några presentationer av olika kvalitativa metoders idéhistoriska och vetenskapsteoretiska grund. Detta är en brist sett ur finsmakarens synvinkel men troligen en fördel sett ur novisens. Författarna undviker härmed långa resonemang som kan te sig svårförståeliga för positivtiskt skolade läsare. Boken innehåller inte heller detaljerade metodanvisningar av manualtyp. Formatet medger inte detta. Härav följer att den som själv vill ge sig i kast med kvalitativ forskning behöver läsa kompletterande litteratur. Författarna redovisar ett flertal exempel på engelskspråkig sådan.

Hög klass

Kvalitativ forskning har beskrivits i ett flertal svenska böcker under de senaste åren. Boken av Mays och Pope är jämförbara med de bättre svenska vad gäller vetenskaplig kvalitet och aktualitet. Speciellt läkare och läkarstuderande torde tilltalas av exemplens medicinska inriktning och den stringenta, koncentrerade framställningsformen. Bokens största tillämpningsvärde ligger inom utbildningssektorn;

NYA BÖCKER

den är ett utmärkt val som introduktionsbok i kvalitativ metodik vid vetenskapliga metodkurser. •

Den tidiga uppfödningen påverkar hälsan i vuxen ålder

John Boulton, Zvi Laron, Jean Rey, eds. **Long-term consequences of early feeding**. 243 sidor. Nestlé Nutrition Series, vol 36. 256 sidor. Philadelphia: Lippincott-Raven, 1996. Pris \$ 75. ISBN 0-397-51728-9.

Recensent: professor Gösta Samuelson, institutionen för klinisk fysiologi, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Under senare år har flera sammanfattningar från symposier belyst frågan om den tidiga uppfödningens betydelse för uppkomst av sjukdom i vuxen ålder. Så även denna bok som sammanfattar föredrag och diskussioner i 16 kapitel från en internationell workshop på Filippinerna, 1994. Redan i bokens inledningskapitel understryks behovet av vidare forskning för att ytterligare kunna belysa betydelsen av moderns nutrition under graviditet och amning för barnets senare utveckling. En rad sjukdomar kan ha sin upprinnelse i förhållanden under fosterlivet. Vid en försämrad näringstillförsel till fostret under graviditet och/eller nedsatt placental cirkulation kan en »felprogramering» ske.

Bred forskning redovisas

Boken spänner över stora forskningsfält från exempelvis n-3-fettsyrors betydelse för utveckling av syn- och hjärnfunktion hos prematura barn, ävensom malnutritionens effekter i utvecklingsländer på mental utveckling till den tidiga uppfödningens eventuella betydelse för utveckling av typ 1-diabetes.

De allra flesta författarna är välkända profiler inom sina respektive forskningsfält. Ett kapitel behandlar nutritionens be-

tydelse för barns utveckling och inlärningsförmåga, exempelvis vid svår järnbrist. Globalt är detta ett stort problem liksom problemet med fetma hos vuxna. Detta diskuteras i ett särskilt kapitel som beskriver de försök som pågår att identifiera den gen som kan ligga bakom fetma.

Flera bidrag lyfter fram studier om att spåra högt blodtryck och ateroskleros, där lipoprotein (a) är en tidig marker. Flera författare anser att tidig intervention, med framför allt en välbalanserad kost, som innehåller mindre mättat fett och mer antioxidanter, som E-vitamin och β -karoten, är av vikt för att modulera anlag för tidig ateroskleros. Förebyggande insatser är således av vikt.

Intresseväckande avsnitt om hur barn uppfattar lukt och smak hos livsmedel tyder på att helt andra förhållanden föreligger hos barn än hos vuxna. Ett avslutande kapitel behandlar en patogenetisk modell för typ 1-diabetes hos genetiskt disponerade individer. Sedan några år tillbaka pågår internationella studier för att se i vad mån ett strikt undvikande av komjölkprotein under det känsliga första levnadsåret kan förhindra/fördröja utvecklingen av sjukdomen.

God överblick över dagens kunskap

Symposieböcker ger oftast en bra sammanfattning av dagens kunskap inom behandlade ämnesområden, men framför allt får läsaren en klar uppfattning om att mycken forskning saknas. Så är även fallet med denna symposiebok.

Tydligast framkommer detta i diskussionsavsnitten, som är väl värda att läsas. Varje område som behandlas avslutas med relevanta referenser. På ett föredömligt sätt har även diskussionsavsnitten försetts med en kortare referenslista, mycket värdefull för den intresserade läsaren.

Figurer och tabeller ger bra illustration och dokumentation.

För pediatriker, neonatologer och nutritionister bör boken kunna ge en angenäm läsning och samtidigt en god överblick över vad man i dag vet om den tidiga uppfödningens betydelse för utveckling av sjukdom i vuxen ålder. •

Audiovisuellt

Pedagogiskt om barnoftalmologi i primärvården

Göran Stigmar, Claes Wir-sén. **Barnoftalmologi i primärvården**. Lund: Tika Läke-medel AB och MediaService/AV, 1995. Videosystem: VHS. Speltid 11 minuter.

Recensenter: docent Berit Calissendorff och överläkare Ulla Kugelberg, S:t Eriks ögonsjukhus, Stockholm.

Det är naturligtvis inte möjligt att i en kort videofilm ge en heltäckande beskrivning av alla de oftalmologiska ställningstaganden som »husläkare» förväntas kunna göra. Dock behandlas på ett pedagogiskt och i princip bra sätt de rubriker som anges i innehållsförteckningen. Dit hör t ex orsaker till amblyopi, diagnostik av skelning och pseudostrabism, bestämning av synskärpa i olika åldrar m m.

Något kortfattat

Bestämningen av synskärpa hör till grundstenarna i primärvården och kunde kanske ha fått lite mera videotid på bekostnad av de mera ovanliga tillstånden nystagmus och torticollis.

På ett par andra punkter hade det också varit önskvärt med litet klargörande. Mediegrumlingar demonstreras mycket bra. Men hur ska en normal röd reflex se ut? Kanske kunde man också ha visat att den ser annorlunda ut hos ett mörkt pigmenterat barn.

Stöttestenen »cover test» kunde eventuellt förtydligas ytterligare. Bra hade varit att nämna hur resultatet av en »cover test» uttrycks i journaler eller remisser. Här brukar föreligga en viss förvirring vid kommunikationen mellan primärvård och ögonspecialist.

Belyser väsentliga delar

Sammanfattningsvis är det en bra video som tar upp och belyser väsentliga delar av barnoftalmologin i primärvården.

Demonstrerade patienter är väl utvalda och speakern mycket bra. Videobandet lämpar sig väl som komplement i undervisningsmaterial för primärvården och innehållet är befriande fritt från läkemedelsreklam. •